

EESTI LOODUS

Lumi ja jää
põhjamaa rõõmud

Loomad ja libedus
Kuidas liigelda tõukekelguga?
Värviline meri

70. aastakäik Nr 2, veebruar 2019

www.eestiloodus.ee

- 2 Toimetaja veerg**
- 3 Sõnumid**
- 11 EL küsib:** vastavad Rein Lillak ja Piret Kärtner
- 12 Lumekihi paksuse rekordid**
- 14 Millal hakati Eestis lumikatet mõõtma?**
- 16 Kuidas tekib lumi?**
Timo Palo kirjeldab lumehelveste teket ja arengut ning kõikvõimalikke tahkete sademete liike jäävihmast lumekruupideni
- 23 Katused ägavad lumekoorma all. Millal muutub see ohtlikuks?**
- 26 Vetikad värvivad merevett ja jääd**
Tallinna ülikooli loodus- ja terviseteaduste instituudi nooremteaduri Marju Robaliga vestelnud Piret Pappel
- 30 Pisiimetajate lumealune maailm**
Üllar Rammul ja Krister Põllupüü heidavad pilgu väiksemate loomade talve üle elamise võimalustele: kuidas võidelda külma ja toidupuudusega?
- 34 Tegutse teadlikult: keskkonnahoidlik libedustõrje Eestimaa teedel**
Martin Tikk annab ülevaate maanteedete ja linnatänavate lume- ja libedustõrje võimalustest: kõige loodussäästlikum on rookida lund labidaga
- 36 Tiit Kändler mäтта otsast: Jää jääb arukuse mõõduks**
- 38 Sada rida Eesti loodusest: Siis, kui lumi oli veel silmini. Marju Kõivupuu**
- 40 Üks Eesti paigake: Petseris paiknes kiisakuivatuskoda**
Juhani Püttsepp meenutab Võrtsjärve kaldal limnoloogiakeskuse algse asukoha ajalugu: kiisa

kuivatamine andis tõhusat teenistust

- 40 Poster:** Peter Lind
- 42 Intervjuu:**
Kliimamuutustest arusaamine algab füüsika põhitõdedest
Meteoroloogi ja kliimateadlast, õigemini atmosfäärifüüsikut Piia Posti küsitlenud Toomas Kukk
- 50 Reisikiri: Vööni lumes Kekkoneni rahvuspargi radadel**
Mirjam Nutov viib lugeja Põhja-Soome Lapimaale, kus lumerohkust on kõige toredam nautida veebruaris-märtsis, kui seal on juba valgem
- 56 Säästev eluviis: Ühe jalaga maa peal**
Vadim Bondarenko jagab oma kogemusi ja soovitusi tõukekelgu ja rulluisudega liiklemise kohta: ka keskkonnas saab kelgutada
- 62 Tööjuhend: Kuidas pildistada lumiseid maastikke?**
Urmas Tartes annab nõu, mismoodi talveloludes ülesvõtteid teha, sest külm mõjutab tihthviisi nii aparate kui ka piltnikku
- 67 Tööjuhend: Kuidas pildistada lumehelbeid?**
Eero Luuk tutvustab pealtnäha võimatut: kiiresti sulavate ja imepiksikeste helveste jäädvustamist
- 69 Raamatud**
- 70 Saame tuttavaks: mutukad lumel**
- 72 Trükiveakurat: kärbes külvas segadust**
- 73 Lugeja kiri: kas tavalisi putukaid tohib koguda?**
- 74 Kroonika**
- 78 Mikroskoop**
- 79 Ristsõna**
- 80 Ajalugu, sünnipäevad**

Lumi toob valguse tagasi

Sugugi ei meenu, mis päeval tuli selle talve esimene lumi. Ent ühel päeval oli valge vaip maas ning lund jagus kõikjale. Mis veelgi vahvam: seda sadas aina juurde. Lund on tulnud ka Eesti läänepoolsetel väikesaartel, kus kümne sentimeetri paksune lumekiht on tähelepanuväärne nähtus.

Küllap mõnigi arvab, et saame nüüd tagasi selle, mis suvel sademete-na saamata jäi. Möödunud suvi oli ju imeline, kliimaatilise aastaajana kestis see rekordiliselt 137 päeva. Suvi oli normist tunduvalt kuivem, soojem

ja päikesepais- telisem. Ilma- teenistuse and- metel oli kuivu- se poolest tegu suisa neljanda aastaga alates 1961. aastast.

On õnn, et sellisele suve- le on järgne- nud nõnda lumine talv: et sademed saa- vad tulla lume, mitte vihana ning et meil on võimalus hoida alles teadmist talvest kui lumisest aastaajast.

Kätte jõudnud veebruar on olnud läbi aegade Eestis põhiline talvekuu. Seetõttu tunneme seda ka külma-, lume- ja tuisukuuna. Seepärast on Eesti Looduse veebruarinumber keskendunud just talvele, täpsemalt talve peamisele tunnusele lumele.

Avakirjutises sukeldume eriti sügavale lumme, et teada saada, millest lumi alguse saab. Milliseid olusid on lumehelbe tekkeks vaja ja kuidas lumehelbe areneb? Ühtlasi saab teada, kas peab paika fakt, et ei leidu täiesti ühesuguseid lumehelbeid.

Lumi võib olla sulgkerge ja tina- raske. Kas olete kuulnud ütlust „kerge kui lumi“? Tõesti, külma-

kraadide ajal maha sadanud kohev lumi on sulgkerge: sellisesse lumme astudes lendavad helbed nagu tolm mitmes kaares laiali. Seevastu sula- ilma korral tuleb meil toime tulla tinaraske lumega. Siis lumelabida- ga hoovis lund lükates imestame, kuidas lumi küll nii raske võib olla. Märg ja paks lumekiht võib teine- kord muutuda suisa ohtlikuks, kui me ei taipa seda hoonete katustelt ära lükata.

Lumel võib olla praktiline täht- sus, kuigi tänapäeva inimene seda ei teadvusta. Linnastunud rahvas vae- valt et tuleb

Foto: Timo Palo

selle peale, kui oluline on lumi pimeduse lee- vendajana, või et lund saaks kasutada soo- justusmater- jalina. Pime- dal ajal süttib tänavavalgus- tus ja maakeld- reid linnarahval üldse ei olegi! Ent maapiir- konna inimene teab: lumi toob valguse tagasi.

1926. aas- tal ilmunud koguteoses „Eesti. Maa. Rahvas. Kultuur“ on esmatähtsaks peetud aga lumeteid: „lumeteed algust oodatakse kogu maal suure igatsus- sega“. Need teed võimaldasid liikuda igale poole, pääseda üle vee ja rabade; ka põletuspuud ja palgid tuli taliteede ajal metsast välja tuua.

Nüüd hindame lund peamiselt kaunite vaadete pärast: lumme mat- tunud maastike ilu lausa jahmatab. Autostunud ühiskonnas tuleb mõis- tagi ette ka vastupidist: rohke lumi teeb vihaseks, sest see on vallutanud teed-tänavad ning auto on alailma lumine. Aga looduse vastu ei saa. Ilu- sat talve kõigile!

Kati Palo

EESTI LOODUS

70. aastakäik Nr 2, veebruar 2019

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post estiloodus@loodusajakiri.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

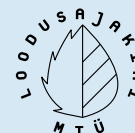
Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@www.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/estiloodus

Vastutav väljaandja **Riho Kinks**
riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Reklaam
610 4105, reklaam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2019

Summaries of some articles can be found at
our web site www.estiloodus.ee

Trükitoode

Trükitud trükikojas Printall

